

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ตามความคิดเห็นของประชาชน ๒. เพื่อเปรียบเทียบประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ตามความคิดเห็นของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ตามความคิดเห็นของประชาชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำนวน ๓๗๙ คน ซึ่งผู้ศึกษาทำการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามตามสาระสำคัญของแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ โดยผู้วิจัยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พบว่า เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๒๐ มีอายุ ๒๐ - ๔๐ ปี มีจำนวน ๑๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๙๐ มีสถานภาพสมรส มีจำนวน ๑๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๔๐ มีการศึกษามัธยมศึกษา / เทียบเท่า มีจำนวน ๑๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๑๐ มีอาชีพรับจ้าง / ธุรกิจส่วนตัว มีจำนวน ๑๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๑๐

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านบริเวณและอาคารสถานที่ ๒. ด้านกิจกรรมภายในวัด ๓. ด้านการดำเนินงาน ๔. ด้านการติดตามและประเมินผล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านบริเวณและอาคารสถานที่

โดยรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑) และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านบริเวณและอาคารสถานที่ มากที่สุด ในข้อ เจ้าอาวาสมีการปรับสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัดให้สวยงาม ร่มรื่น เป็นสัดส่วน สะอาดมีสาธารณูปโภครองรับอย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะ รองลงมา คือ เจ้าอาวาสมีการจัดสถานที่จอดรถ / ห้องน้ำสะอาด พร้อมเปิดให้บริการอย่างเพียงพอแก่ผู้เข้ามาในวัด และมีความคิดเห็น น้อยที่สุด คือ เจ้าอาวาสจัดห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นที่เก็บรวบรวมโบราณวัตถุที่เก่าแก่ และมีคุณค่า ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไป

๒) ด้านกิจกรรมภายในวัด

โดยรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔) และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านกิจกรรมภายในวัด มากที่สุด ในข้อ เจ้าอาวาสจัดให้มีการเปิดแผ่นเสียงธรรมะในวัด ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติ เพื่อให้ธรรมะเป็นทาน เพื่อความบันเทิงใจแก่ผู้ฟัง รองลงมา คือ เจ้าอาวาสจัดให้มีการเวียนเทียน ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น และมีความคิดเห็น น้อยที่สุด คือ เจ้าอาวาสมีการจัดกิจกรรมแสดงพระธรรมเทศนาแก่ประชาชนผู้รักษาอุโบสถศีล ในเทศกาลเข้าพรรษา เป็นต้น

๓) ด้านการดำเนินงาน

โดยรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒) และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านการดำเนินงาน มากที่สุด ในข้อ เจ้าอาวาสจัดให้มีการมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ที่สอบไล่ได้ทั้งแผนกธรรมและบาลี และนักเรียนที่เรียนดี รองลงมา คือ เจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร เด็กวัด และผู้อาศัยอยู่ในวัด ให้มีการศึกษาเรียนรู้ตามความเหมาะสม และมีความคิดเห็น น้อยที่สุด คือ เจ้าอาวาสมีการจัดระบบบริหารกิจการภายในวัดและจัดให้มีบุคลากรรับผิดชอบตามความรู้และความสามารถ

๔) ด้านการติดตามและประเมินผล

โดยรวม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๗) และเมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านการติดตามและประเมินผล มากที่สุดในข้อ เจ้าอาวาสได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงขั้นตอนหรือการประเมินผลต่าง ๆ ภายในวัด อย่างต่อเนื่อง รองลงมา คือ เจ้าอาวาสได้มีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน อย่างต่อเนื่อง และมีความคิดเห็น น้อยที่สุด คือ เจ้าอาวาสได้เข้าร่วมประชุมการประเมินผลการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อย่างต่อเนื่อง

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านกิจกรรมภายในวัด แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านบริเวณและอาคารสถานที่ ด้านการดำเนินงาน และด้านประเมินและติดตามผล แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านกิจกรรมภายในวัด ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านกิจกรรมภายในวัด และด้าน

ประเมินและติดตามผล แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนด้านบริเวณและอาคารสถานที่ และด้านการดำเนินงาน ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในทุกด้าน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

จากการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวม แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในทุกด้าน แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นถึงปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พอสรุปได้ดังนี้

ปัญหาอุปสรรค

๑. ด้านบริเวณและอาคารสถานที่ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัญหาและอุปสรรค ต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในประเด็นด้านบริเวณและอาคารสถานที่ พบว่า สถานที่จอดรถ บางครั้งไม่เพียงพออยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๔๓ คน รองลงมา คือ อาคารบางหลัง อาจคับแคบไปไม่สะดวกในการจัดกิจกรรมอยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๗ คน แผนผังของวัด บางวัดยังไม่ค่อยเรียบร้อย อยู่ในลำดับสุดท้าย

๒. ด้านกิจกรรมภายในวัด พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัญหาและอุปสรรค ต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในประเด็นด้านกิจกรรมภายในวัด พบว่า การทำบุญตักบาตรไม่ตรงกับวันหยุด อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๕ คน รองลงมา คือ ไม่ทราบเรื่องการจัดกิจกรรมภายในวัดเท่าที่ควร อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๗ คน และ ร้านค้าตั้งไม่เป็นระเบียบ อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๑๑ คน

๓. ด้านการดำเนินงาน พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัญหาและอุปสรรค ต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในประเด็นด้านการดำเนินงาน พบว่า พระภิกษุสามเณรขาดการพัฒนาตน และขาดการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๙ คน รองลงมา คือ พระภิกษุสามเณร บางวัด ขาดความรู้ความสามารถ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๘ คน และ ขาดงบประมาณในการสนับสนุน อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๙ คน

๔. ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อปัญหาและอุปสรรค ต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในประเด็นด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า เรื่องยาเสพติดที่เข้ามาในวัด อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๑๘ คน รองลงมา คือ ขาดการแสดงความคิดเห็นหรือประชุมร่วมกับคณะสงฆ์ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๐ คน และ บางครั้งมีความคิดเห็นไม่ตรงกันระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๘ คน

ข้อเสนอแนะ

๑. ด้านบริเวณและอาคารสถานที่ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในประเด็นด้านบริเวณและอาคารสถานที่ พบว่า บางวัด สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ อาจต้องขยายหรือจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจอดให้เป็นระเบียบ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๓ คน รองลงมา คือ ควรขยายหรือเมื่อจะสร้างขึ้นใหม่ ควรให้กว้างขึ้นรวมถึงแบบแปลน และให้คำนึงถึงการใช้งานหลัก อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๑ คน อาจเป็นเพราะการสร้างวัดมีการสร้างมาแต่เดิม ในอนาคตควรมีการจัดวางแผนผังใหม่ อยู่ในลำดับสุดท้าย

๒. ด้านกิจกรรมภายในวัด พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในประเด็นด้านกิจกรรมภายในวัด พบว่า ควรจะเลือกวันในการจัดกิจกรรมให้ตรงกับวันหยุด อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๙ คน รองลงมา คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์บ่อย ๆ หรือติดป้ายประกาศไว้ อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๘ คน และ ควรจัดตั้งให้เป็นระเบียบ ช่วยรักษาความสะอาดของวัด เช่น มีถังขยะ ประเภทขยะเปียก ขยะแห้ง เป็นต้น อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๑๐ คน

๓. ด้านการดำเนินงาน พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในประเด็นด้านการดำเนินงาน พบว่า ทำให้พระภิกษุและสามเณรมีความรู้ความสามารถ ทำให้พระภิกษุและสามเณรปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ทำให้วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่วิถีชีวิตที่ประเสริฐไปสู่สังคม ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกรว่า วัดเป็นของชุมชน ทำให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้และทำให้วัดมีความร่มรื่นเป็นที่พบปะนันทนาการของประชาชน อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๒ คน รองลงมา คือ การบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอันที่จะพัฒนาวัดให้เป็นระบบ สามารถส่งเสริมพระภิกษุสามเณร เป็นผู้ที่ทรงความรู้ ความสามารถ ประสพการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบพระธรรมวินัย และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาวัด ได้เป็นอย่างดี อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๒ คน และ เจ้าอาวาส ต้องให้ความสำคัญของการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถาบันศึกษา เช่น ตั้งทุน แจกทุนสนับสนุนการศึกษาแก่

นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ทุกระดับชั้น มีชั้นประถมศึกษา เป็นต้น อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๖ คน

๔. ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ในประเด็นด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า ควรจัดกิจกรรมอบรมและให้กำลังใจกับผู้ที่มีปัญหาและให้ความรู้สั่งสอนกับผู้ที่ยังสงสัยเรื่องยาเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๑๓ คน รองลงมา คือ ควรมีการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน แะ้งงานการประชุมต่าง ๆ ให้ได้รับทราบทั่วกัน อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๙ คน และ ควรทำความเข้าใจกัน ปรับความเข้าใจกัน และรู้จักถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกัน รังมีความคิดเห็นไม่ตรงกันระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๗ คน

๕.๑.๕ แนวทางในการส่งเสริมบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า

๑. แนวทางในการส่งเสริมบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในด้านบริเวณและอาคารสถานที่ พบว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมบทบาทเจ้าอาวาส จะต้องมีความรู้ในการก่อสร้างหรือต่อเติมอาคารให้สอดคล้องกับอาคารหลังเดิม เพื่อเป็นการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและให้คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมด้วย วัดจะต้องสะอาด สะดวก สงบ สว่าง สบาย พระภิกษุสามเณรภายในวัดและญาติโยมที่เข้ามาใช้อาคารสถานที่ เมื่อเสร็จกิจกรรมแล้วต้องช่วยกันทำความสะอาดบริเวณวัดให้เรียบร้อย บางวัด ด้านหน้าวัดบริเวณและอาคารสถานที่สะอาด แต่ด้านหลังวัดไม่ค่อยสะอาด

๒. แนวทางในการส่งเสริมบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในด้านกิจกรรมภายในวัด พบว่า บางวัดมีการจัดการวางแผนในการพัฒนาวัดได้ดี มีการทำงานหรือการจัดกิจกรรม โดยได้มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบในงานหรือกิจกรรมนั้น ๆ เช่น กิจกรรมวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสทุกวัดจัดให้มีการทำบุญใส่บาตร สมาทานศีล ปฏิบัติธรรม และแสดงพระธรรมเทศนา มีการเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ลูกหลานในชุมชนข้างวัดนั้นได้บรรพชา อุปสมบท และอบรมสั่งสอนให้การศึกษาปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด

๓. แนวทางในการส่งเสริมบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในด้านการดำเนินงาน พบว่า ในช่วงเข้าพรรษาเจ้าอาวาสทุกวัด มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนนักรธรรมแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ให้ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยตามหลักสูตร ห้องเรียนมีการปรับปรุงใช้สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ห้องเรียนติดเครื่องปรับอากาศ ก่อนสอบสนามหลวงมีการอบรมก่อนสอบและมีการมอบให้รางวัลแก่ผู้ที่สอบผ่านทำคะแนนได้ดี โดยเจ้าอาวาสทุกวัดให้การสนับสนุนด้วยดี พร้อมทั้งญาติโยมก็ให้การอุปถัมภ์ภัตตาหารเช้าเพลทุกครั้งที่จัดการอบรมก่อนสอบด้วยดี

๔. แนวทางในการส่งเสริมบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า บางวัดเจ้าอาวาสได้มีการจัดอุทยานการศึกษาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ โดยให้ชุมชนข้างวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดด้วย วัดที่ได้รับมอบหมายจากทางคณะสงฆ์ให้จัดตั้งเป็นศูนย์กลางการเรียนการสอนนักรธรรม เมื่อถึงวันเดือนปีได้ทำหนังสือแจ้งให้เจ้าอาวาสภายในเขตได้รับทราบ แล้วจัดส่งพระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ไปศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยตามหลักสูตร เมื่อสิ้น

การศึกษาเล่าเรียนจบหลักสูตร มีการรายงานถึงผลการเรียนการสอน จำนวนผู้เข้าศึกษาเล่าเรียน มีการสอบได้สอบตกให้เจ้าอาวาสแต่ละวัดได้รับทราบด้วยดี

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยมีประเด็นค้นพบจากการวิจัยที่น่าสนใจซึ่งนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ บทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

๑. ด้านบริเวณและอาคารสถานที่

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เจ้าอาวาสมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและภูมิทัศน์ภายในวัดให้สวยงาม ร่มรื่น เป็นสัดส่วน สะอาดมีสาธารณูปโภครองรับอย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะ รองลงมา ได้แก่ เจ้าอาวาสมีการจัดสถานที่จอดรถ / ห้องน้ำสะอาด พร้อมเปิดให้บริการอย่างเพียงพอแก่ผู้เข้ามาในวัด ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่ **พระครูสุนันทกิจโกศล** ได้กล่าวถึง การศึกษาวัดในสมัยพุทธกาล พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ ๑) ไม่ไกลบ้านนัก ๒) ไม่ใกล้บ้านนัก ๓) สะดวกแก่การไปวัดและการมาวัด ๔) เหมาะที่ประชาชนจะไปพบพระได้ ๕) กลางวันไม่พลุกพล่าน ๖) กลางคืนเงียบสงัด ๗) ไม่มีเสียงกึกก้อง ๘) ปราศจากกลิ่นตัวคนที่เดินเข้าออก ๙) เหมาะแก่การประกอบกิจของผู้ต้องการความสงบสงัด ๑๐) เหมาะที่พระสงฆ์จะหลีกเร้นอยู่ตามสมณวินัย^๑ และมีความสอดคล้องกับผลวิจัยของ **พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภาทปญฺโญ)** ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสนจังหวัดนครปฐม” พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่ของเจ้าอาวาสแต่ละวัดส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวัดและชุมชนใกล้เคียงอยู่ในระดับปานกลาง และทำแบบเชิงรับอยู่กับที่อยู่กับวัดเสียเป็นส่วนใหญ่ ไม่ขยายขอบเขตการทำงานลงสู่ชุมชนเท่าที่ควร ทำให้ขาดการรับทราบข้อมูลและปัญหาที่แท้จริงเจ้าอาวาสส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายและการวางแผนที่ชัดเจน ขาดการทำงานเป็นระบบมีเครือข่ายซึ่งต่างวัดต่างทำและที่สำคัญ คือ ขาดบุคลากรที่มีศักยภาพที่จะมาสนองงานด้านการพัฒนาแต่ละด้าน^๒ อีกทั้งมีความสอดคล้องกับผลวิจัยของ **พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญฺโญ** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการ

^๑พระครูสุนันทกิจโกศล (สุวัฒน์ สุวฑฺฒโน), “บทบาทของเจ้าอาวาสต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ในอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๒พระครูไพโรจน์ภัทรคุณ (วิโรจน์ ภาทปญฺโญ), “ภาวะผู้นำของเจ้าอาวาสในอำเภอกำแพงแสนจังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

คณะสงฆ์: ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี” พบว่า บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก^๓

๒. ด้านกิจกรรมภายในวัด

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศีร์ษะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เจ้าอาวาสจัดให้มีการเปิดแผ่นเสียงธรรมะในวัด ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันสำคัญของชาติ เพื่อให้ธรรมะเป็นทาน เพื่อความบันเทิงใจแก่ผู้ฟัง รองลงมา ได้แก่ เจ้าอาวาสจัดให้มีการเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่ **พระครูสิงห์แก้ว วชิรธมโม** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน” พบว่า ด้านสนับสนุนการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในระดับน้อย เช่น การจัดทำ CD ธรรมะ การเทศน์ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน การเขียนบทความทางหนังสือพิมพ์ และการแสดงปาฐกถาธรรมในสถานที่ราชการ สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ และด้านการปกป้องพระพุทธศาสนา พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการทำนุบำรุงศาสนา อย่างมีเหตุผล รองลงมา คือ การปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และการศึกษาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจอย่างถูกต้องแท้จริง^๔ และมีความสอดคล้องกับผลวิจัยของ **พระมหาจิตนเรศ วุฑฒิธมโม, ผศ.ดร.** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า ด้านประเพณีการแห่เทียนพรรษา เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศรัทธา ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา ที่ชุมชนจะทำต้นเทียนพรรษาแห่เทียนไปถวายพระสงฆ์ที่อยู่จำพรรษาในแต่ละวัด พระสงฆ์จะใช้เทียนจุดเพื่อเป็นแสงสว่างในการทำกิจของสงฆ์ แต่ในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก การแห่เทียนพรรษานั้นเพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเป็นหลัก และเพื่อประกวดแข่งขันกัน ในบางครั้งจึงก่อให้เกิดความแตกแยกไม่สร้างความสามัคคีไม่เป็นผลดีต่อการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาของจังหวัดอุบลราชธานี^๕ และมีความสอดคล้องกับผลวิจัยของ **ไอศูรย์ อินทร์เพชร** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพสาครมุนี (แก้ว สุวณฺณโชโต)” พบว่า พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับสังคมโดยใช้หลักศาสนาช่วยวางรากฐานความเจริญแก่สังคม ในด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ

^๓พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปัญญา, “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณีพระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^๔พระครูสิงห์แก้ว วชิรธมโม, “บทบาทของผู้สูงอายุในการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๕พระมหาจิตนเรศ วุฑฒิธมโม, ผศ. ดร., “บทบาทของวัดและชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีแห่เทียนพรรษาจังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

และด้านการสาธารณสงเคราะห์เพื่อช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแก่สังคมส่งเสริมให้ปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อมุ่งให้คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจอันจะทำให้การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันนั้นมีความเจริญรุ่งเรืองและสงบสุข^๖

๓. ด้านการดำเนินงาน

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เจ้าอาวาสจัดให้มีการมอบทุกการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณร ที่สอบไล่ได้ทั้งแผนกธรรมและบาลี และนักเรียนที่เรียนดี รองลงมา ได้แก่ เจ้าอาวาสมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพระภิกษุ สามเณร เด็กวัด และผู้อาศัยอยู่ในวัด ให้มีการศึกษาเรียนรู้ตามความเหมาะสม ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่ **ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง** ได้กล่าวถึงความหมายของ เจ้าอาวาส หมายถึง พระสังฆาธิการระดับว่าเป็นพระผู้นำของพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ในวัด เจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความเจริญรุ่งเรือง สันติสุข และความมั่นคงของวัด โดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการต่างๆ ของวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชากำกับดูแลและนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณร และฆราวาสผู้อยู่ภายในวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดีงาม ให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มีความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกัน ให้ร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติศาสนกิจ ดำเนินกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของวัดให้สำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพสูงสุด เจริญรุ่งเรืองถาวรมั่นคง และเป็นศูนย์กลางของชุมชน” และมีความสอดคล้องกับผลวิจัยของ **พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ** ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี” พบว่า พระภิกษุและสามเณรมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน” อีกทั้งสอดคล้องกับผลวิจัยของ **พระใบฎีกาสมชาย ธมฺมธโร** ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี” พบว่า ด้านการปกครอง โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก^๗

๔. ด้านติดตามและประเมินผล

จากผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เจ้า

^๖ไอศุรย์ อินทร์เพชร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมศึกษาเฉพาะกรณีพระพุทธศาสนา (แก้วสุวรรณโชโต)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๗ไพบูลย์ เสี่ยงก้อง, “หลักการบริหารงานในวัด”ใน**วัดพัฒนา ๔๔** (กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา , ๒๕๔๔), หน้า ๑๗.

^๘พระครูใบฎีกาอภิชาติ ธมฺมสุทฺโธ, “ประสิทธิภาพการบริหารงานของเจ้าอาวาสในจังหวัดนนทบุรี”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๙พระใบฎีกาสมชาย ธมฺมธโร, “บทบาทพระสังฆาธิการด้านการปกครองคณะสงฆ์ ในอำเภอเสนาให้ จังหวัดสระบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

อวาาสได้ร่วมเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงขั้นตอนหรือการประเมินผลต่าง ๆ ภายในวัด อย่างต่อเนื่อง รองลงมา ได้แก่ เจ้าอวาาสได้มีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับที่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้กล่าวถึงในการพัฒนาวัดไว้ว่า การที่วัดจะดำเนินการตามหลัก บวร และสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา ๔ ประการอันเป็นแนวทางการเริ่มต้นแห่งการพัฒนาวัด จะเริ่มขึ้นและสำเร็จลุล่วงไปได้ เจ้าอวาาสจะต้องเป็นผู้ประสานที่สำคัญในการที่จะนำพาพระภิกษุสามเณรในวัด ทำการพัฒนาวัดและสร้างกิจกรรมที่จะเป็นการเชิญชวนประชาชนในชุมชนรอบวัดได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การพัฒนาวัดที่สมบูรณ์ครบถ้วนจะต้องพัฒนาวัดแบบบูรณาการโดยการเชื่อมโยงกิจกรรมของวัดให้สอดคล้องกับการบริหารงานคณะสงฆ์และให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมปัจจุบัน โดยบูรณาการให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนใน ๔ ด้าน ดังนี้ ๑. ด้านบริเวณและอาคารสถานที่ ๒. ด้านกิจกรรมภายในวัด ๓. ด้านการดำเนินงาน ๔. ด้านติดตามและประเมินผล^{๑๐} และมีความสอดคล้องกับที่ พระมหาภักตร์ภูวนัย ภาททฐรี ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของพระราชปัญญาเวที” พบว่า การพัฒนาทรัพยากรบุคคลของสังคมที่สำคัญอีกแรงหนึ่ง รวมทั้งยังมีรูปแบบในการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปประยุกต์ให้เข้ากับหลักทฤษฎีตะวันตกและหลักพุทธวิธี กล่าวคือ พระราชปัญญาเวทีได้ใช้หลักในการบริหารจัดการองค์กรในรูปแบบของระบบเปิด และการมีความพยายามที่จะสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั่นเอง^{๑๑} อีกทั้งมีความสอดคล้องกับที่ สุปรียา อีร์ลีรานนท์ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้ยึดแนวการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เพื่อให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการฝึกฝนและพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์^{๑๒}

๕.๒.๒ แนวทางข้อเสนอแนะของประชาชน ในบทบาทเจ้าอวาาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีแนวทางข้อเสนอแนะในบทบาทเจ้าอวาาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระชะทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม อาจเป็นเพราะการสร้างวัดมีการสร้างมาแต่เดิม ในอนาคตควรมีการจัดวางแผนผังใหม่ ควรขยายหรือเมื่อจะสร้างขึ้นใหม่ ควรให้กว้างขึ้นรวมถึงแบบแปลน และให้คำนึงถึงการใช้งานหลัก ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดบริเวณวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อยดูแล กำกับประชาชนผู้เข้ามา ควรจัดหาวิธีต่าง ๆ ป้องกัน เช่น น้ำตาข่ายมาติดป้องกัน เป็นต้น บางวัด สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ อาจต้องขยายหรือจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจอดให้เป็นระเบียบ ควรให้มีการอบรม สั่งสอน แก่เจ้าหน้าที่ที่อำนวยความสะดวก ให้ใช้ความ

^{๑๐} สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, คู่มือการประเมินมาตรฐาน การพัฒนาวัด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า คำนำ.

^{๑๑} พระมหาภักตร์ภูวนัย ภาททฐรี, “ศึกษาบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ของพระราชปัญญาเวที”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๒} สุปรียา อีร์ลีรานนท์, “การศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

อดทนให้มาก ควรจะเลือกวันในการจัดกิจกรรมให้ตรงกับวันหยุด ควรมีการประชาสัมพันธ์บ่อย ๆ หรือติดป้ายประกาศให้มาก ควรจัดตั้งให้เป็นระเบียบ ช่วยรักษาความสะอาดของวัด เช่น ขยะถุงพลาสติก เป็นต้น ทำให้พระภิกษุและสามเณรมีความรู้ความสามารถ ทำให้พระภิกษุและสามเณรปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ทำให้วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่วิถีชีวิตที่ประเสริฐไปสู่สังคม ทำให้ประชาชนมีความรู้สึกที่วัด เป็นของชุมชน ทำให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้และทำให้วัดมีความร่มรื่นเป็นที่พบปะนันทนาการของประชาชน การบริหารมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของวัดในอนาคตที่จะพัฒนาวัดให้เป็นระบบ สามารถส่งเสริมพระภิกษุสามเณร เป็นผู้ที่ทรงความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบพระธรรมวินัย และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาวัด (ชุมชน) ได้เป็นอย่างดี พระสังฆาธิการ (ผู้นำ) ต้องให้ความสำคัญส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถาบันศึกษา เช่น ตั้งทุน แจกทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ทุกระดับชั้น มีชั้นประถมศึกษา เป็นต้น ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรจัดกิจกรรมอบรมและให้กำลังใจกับผู้ที่มีความรู้สั่งสอนกับผู้ที่เสี่ยงต่อเรื่องยาเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ ควรมีการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน แะงานการประชุมต่าง ๆ ให้ได้รับทราบทั่วกัน ควรทำความเข้าใจกัน ปรับความเข้าใจกัน และรู้จักถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกัน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในตำบลศิระทอง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) คณะสงฆ์ ควรนำเอาแนวทางการพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประพฤติปฏิบัติไปใช้ในการบริหารจัดการของแต่ละวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒) ควรส่งเสริมและชักชวนให้ชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา เพื่อการส่งเสริมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ จัดนิทรรศการและกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง

๓) ควรจัดการแนะแนวทางการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป จัดปฐมนิเทศแก่นักศึกษาดำเนินงานทางวิชาการ และมีการพบอาจารย์ที่ปรึกษาตรงวันเวลา

๔) ผู้บริหารจะต้องจัดให้ทุกหน่วยงาน ในความรับผิดชอบ ปฏิบัติงานสนองวัตถุประสงค์หลักขององค์กร นักบริหารจะต้องแสวงหาวิธีที่จะอำนวยความสะดวกและประหยัดเวลาในการทำงานด้วย

๕) ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมของวัดให้มีความสงบร่มรื่น เหมาะแก่การปฏิบัติธรรมหรือบำเพ็ญสมาธิ หรือ เป็นที่พักผ่อนแก่ประชาชนผู้ที่เดินทางมาทำบุญที่วัด มีการวางแผนผัง เพื่อการปรับปรุงพัฒนาของวัดและชุมชนให้ประชาชนได้เห็น และได้นำตัวอย่างที่ดีไปประยุกต์ใช้กับชุมชน

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) เจ้าอาวาสควรมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาวัด มีการวางแผนทั้งระยะสั้น ระยะยาว ในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม

๒) เจ้าอาวาส คณะกรรมการวัด และประชาชน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการประชุมปรึกษาหารือกัน อย่างต่อเนื่อง เพื่อหาข้อผิดพลาด ปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน ในการพัฒนาวัด เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะ และเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาวัด

๓) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการประชุม อบรม หรือจัดสัมมนาให้แก่พระสงฆ์ การระดับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส เลขานุการ คณะกรรมการวัด เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการพัฒนาวัด

๔) เจ้าอาวาสควรสั่งการให้พระภิกษุสามเณร ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดบริเวณวัด และอาคารสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัดอยู่เสมอ เพื่อให้วัดมีความสะอาด ร่มรื่น เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม เจริญตาแก่ผู้เข้ามายังวัด เหมาะสำหรับการบำเพ็ญกุศล ปฏิบัติธรรมแก่พุทธศาสนิกชน

๕) เจ้าอาวาสควรให้มีการส่งเสริมให้ไปศึกษาดูงานในที่ต่างถิ่น ที่เขาประสบความสำเร็จ เพื่อนำความรู้กลับมาพัฒนาวัดของตนให้เจริญยิ่งขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัย ๔ ด้าน ได้แก่ ๑. ด้านบริเวณและอาคารสถานที่ ๒. ด้านกิจกรรมภายในวัด ๓. ด้านดำเนินงาน ๔. ด้านติดตามและประเมินผล ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ละเอียดครบถ้วนในทุกประเด็น ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาบทบาทเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ด้านอื่น ๆ ได้อีก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเจาะลึกและให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จากบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้คัดเลือกด้วยตนเองซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วนในทุกประเด็น ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรนำไปศึกษาในเชิงสำรวจ โดยเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ได้ผลจากการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

๓) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด ด้วยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เลขานุการเจ้าคณะต่าง ๆ และผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เป็นต้น